

FRIVILLIGRAPPORTEN 2016 - 2018

Tal om foreninger og frivillighed

ANALYSE AF FRIVILLIGE SOCIALE FORENINGERS
ENGAGEMENT, SAMARBEJDE OG ORGANISERING

En af tre undersøgelser af
frivilligheden i Danmark

CENTER FOR
FRIVILLIGT
SOCIALT ARBEJDE

Tal om foreninger og frivillighed

ANALYSE AF FORENINGERS ENGAGEMENT, SAMARBEJDE
OG ORGANISERING

Om undersøgelsen

Tal om foreninger og frivillighed er en af tre delundersøgelser, som udgør Frivilligrapporten 2016-2018.

Siden 2010 har Frivilligrapporten løbende monitoreret frivilligheden med særligt fokus på velfærdsområdet, dvs. social- og sundhedsområdet samt det humanitære, almennyttige arbejde.

Ud over foreningsundersøgelsen består Frivilligrapporten af en befolkningsundersøgelse og en kommuneundersøgelse.

Center for Frivilligt Socialt Arbejde udgiver løbende tendensanalyser på baggrund af disse tre undersøgelser. Frivilligrapporten er finansieret af Frivilligpakken under Børne- og Socialministeriet.

TAL OM FORENINGER OG FRIVILLIGHED

En del af Frivilligrapporten 2016 - 2018

Af Mette Hjære, Helene Elisabeth Dam Jørgensen og Malthe Lindholm Sørensen

Oktober 2018

Center for Frivilligt Socialt Arbejde

Albanigade 54 E, 1. sal

5000 Odense C

T: 66 14 60 61

M: info@frivillighed.dk

W: frivillighed.dk

Center for Frivilligt Socialt Arbejdes publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

Indhold

Bag om de sociale foreninger	6
Hvilken organisationsform?.....	6
Lokal eller landsdækkende?	7
Lokalafdelinger i landsdækkende foreninger	8
Foreningernes alder og målgrupper	10
Foreningernes økonomi	13
Flere midler, eller...?	13
Offentlig finansiering	14
Offentlige midler fra 2014-2018.....	14
For megen administration i forbindelse med offentlige midler?	16
Påvirker bevillingsgiveres krav den frivillige sociale indsats?	18
Menneskelige ressourcer	19
Flere og flere brugere	19
Frivillige.....	20
Ansatte på ordinære vilkår	21
Ansatte på særlige vilkår	22
Betyder flere brugere større menneskelig kapacitet?	23
Understøttelse til frivillige, ansatte og bestyrelsesmedlemmer	24
Demokrati og medlemmer	26
Hvordan medlem?	26
Medlemsudvikling	27
Hvordan vælges bestyrelser?	28
Fremmøde blandt stemmeberettigede.....	29
Samarbejdspartnere	31
Samskabelse med kommuner	32
Foreningerne tror på fremtiden.....	34
Litteratur.....	35

Bag om de sociale foreninger

Denne rapport præsenterer udvalgte tal fra Frivilligrapportens seneste dataindsamling om frivillige sociale organisationer i Danmark. Til denne kategori medregner vi foreninger, selvejende institutioner, fonde samt uformelle grupperinger, der arbejder med sociale, sundhedsmæssige, humanitære og almennyttige aktiviteter i Danmark.

Undersøgelsen er udarbejdet og gennemført af Center for Frivilligt Socialt Arbejde i maj 2018. Undersøgelsens design er udarbejdet i samarbejde med forskere fra Roskilde Universitet.

Datagrundlaget består af 584 besvarelser ud af i alt 2870 kontakter fra foreninger på velfærdsområdet. Det giver en svarprocent på 20. Se særskilt metodenotat for yderligere beskrivelse af dataindsamlingen.

Rapporten tegner et aktuelt billede af foreninger på velfærdsområdet. I undersøgelsen har vi spurgt ind til en lang række faktuelle og holdningsmæssige forhold om blandt andet foreningernes struktur, økonomi, hovedaktiviteter og målgrupper, frivillige, ansatte og brugere.

Vi ved, at foreningerne i Danmark er mangfoldige og adskiller sig fra hinanden på forskellige parametre. Et af parametrene er, hvorvidt en forening er landsdækkende eller lokal. Da der er store forskelle på disse to grupper, har vi i mange af analyserne set særskilt på henholdsvis lokale og landsdækkende foreninger.

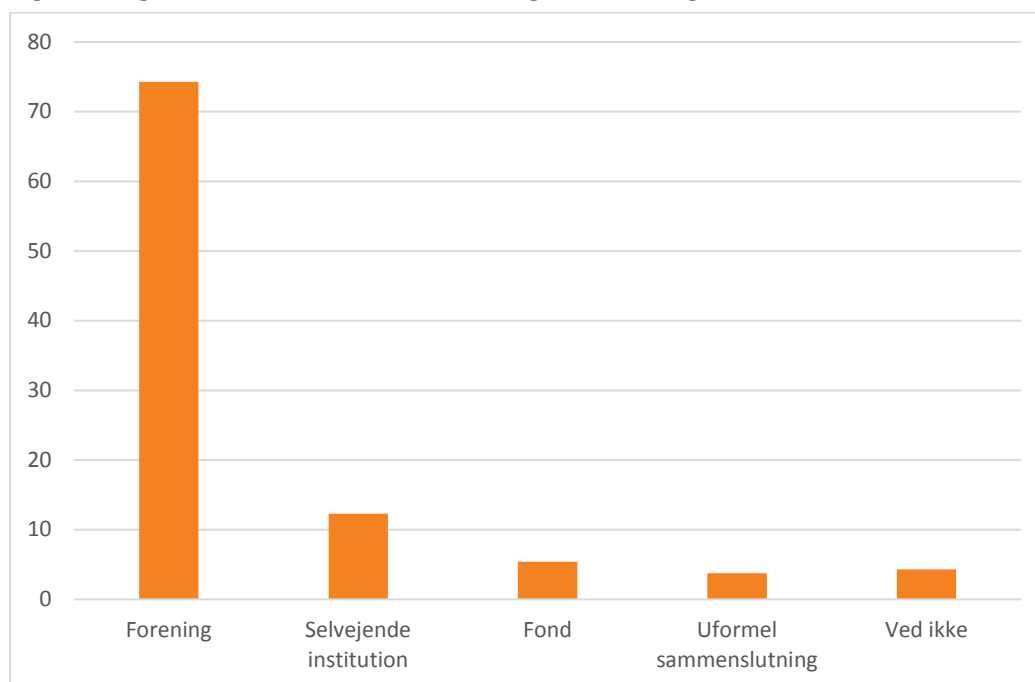
Hvilken organisationsform?

I en dansk kontekst er der især tale om tre forskellige organiseringsformer inden for den frivillige sektor: Foreningen, den selvejende institution og den almennyttige fond.¹ I undersøgelsen har vi spurgt til netop disse organiseringsformer, men da civilsamfundet konstant er i udvikling, og organiseringsformerne (måske) også, har vi desuden taget højde for, hvorvidt der er tale om en mere uformel gruppering, sammenslutning eller lignende.

Hvordan deltagerne i undersøgelsen fordeler sig rent organisatorisk fremgår af tabellen neden for.

¹ For en diskussion af definitionen på den frivillige sektor i Danmark, se metodenotatet udviklet af Bjarne Ibsen og Ulla Habermann i forbindelse med det internationale forskningsprojekt *The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project*, som Danmark var en del af i perioden 2002-2008.

Figur 1. Organisationsform blandt undersøgelsens deltagere. Procent.

N=536.

Tre fjerdedele (74 pct.) er organiseret som en forening, mens godt hver tiende (12 pct.) er selvejende institutioner. Seks procent er organiseret som en fond (fx almennyttig eller erhvervsdrivende), mens fire procent angiver, at de er en uformel sammenslutning eller lignende.² Denne fordeling stemmer godt overens med kortlægningen af de danske frivillige nonprofit organisationer, der fandt sted i 2006 (Boje og Ibsen side 11).

For at gøre det sprogligt mere enkelt bruger vi betegnelsen *foreninger* om alle disse organisationer uanset organiseringsform.

Lokal eller landsdækkende?

Med til karakteristikken af foreningerne hører, hvorvidt de er landsdækkende eller lokale. Blandt de lokale foreninger er der også en række forskelle, og derfor opererer vi med tre typer:

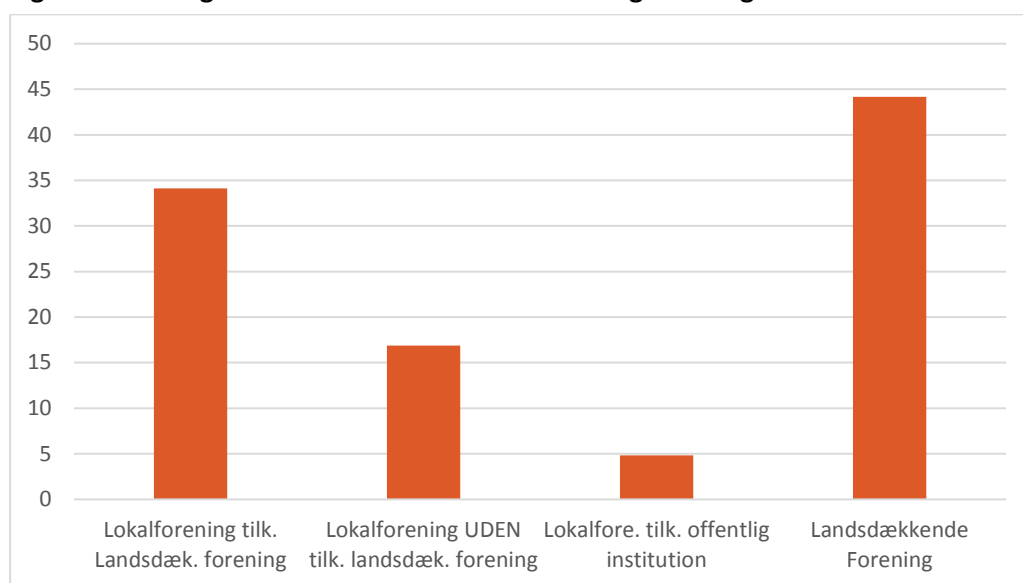
1) En lokalafdeling/-forening med tilknytning til en landsforening (fx Ældre Sagen Esbjerg, URK Amager eller Natteravnene i Odense). Det gælder for 34 pct. af deltagerne.

² På baggrund af navnet og oplysninger på de pågældende organiseringer, vurderer vi, at ca. halvdelen af disse rent faktisk er foreninger.

2) En lokal forening uden tilknytning til en landsforening (Fx Trampolinhuset eller De Nordfynske Hjertestartere). Det gælder for 17 pct. af deltagerne.

3) En lokal forening tilknyttet en offentlig institution (fx en venneforening på et plejecenter). Det gælder for 5 pct. af deltagerne.

Figur 2. Foreningens lokale eller landsdækkende organisering. Procent.

*N=498.*³

Lægger vi de tre grupper af lokale foreninger sammen, ser vi således, at 56 pct. af datagrundlaget bygger på tal fra lokale foreninger, mens de resterende 44 pct. er landsdækkende foreninger. I rapporten analyserer vi som nævnt fortrinsvis på baggrund af de to hovedgrupper inden for sociale foreninger, nemlig de lokale og de landsdækkende.

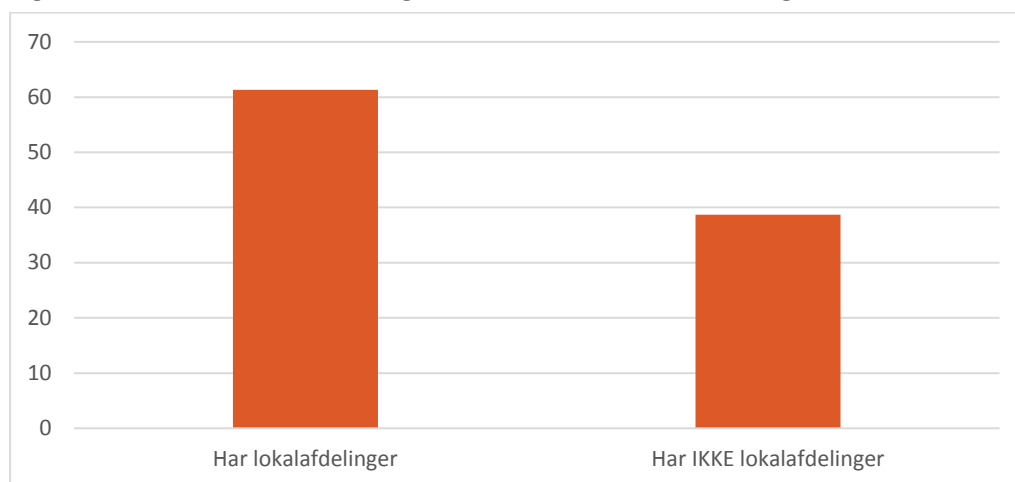
Lokalafdelinger i landsdækkende foreninger

I undersøgelsen har vi spurgt ind til de landsdækkende foreningers lokalforeninger eller lokalafdelinger.

Knap to af tre (61 pct.) landsdækkende foreninger har lokalafdelinger.

³ Hertil kommer 27 foreninger, der har svaret 'ved ikke'. Disse foreninger indgår ikke i analysen af lokale hhv. landsdækkende foreninger.

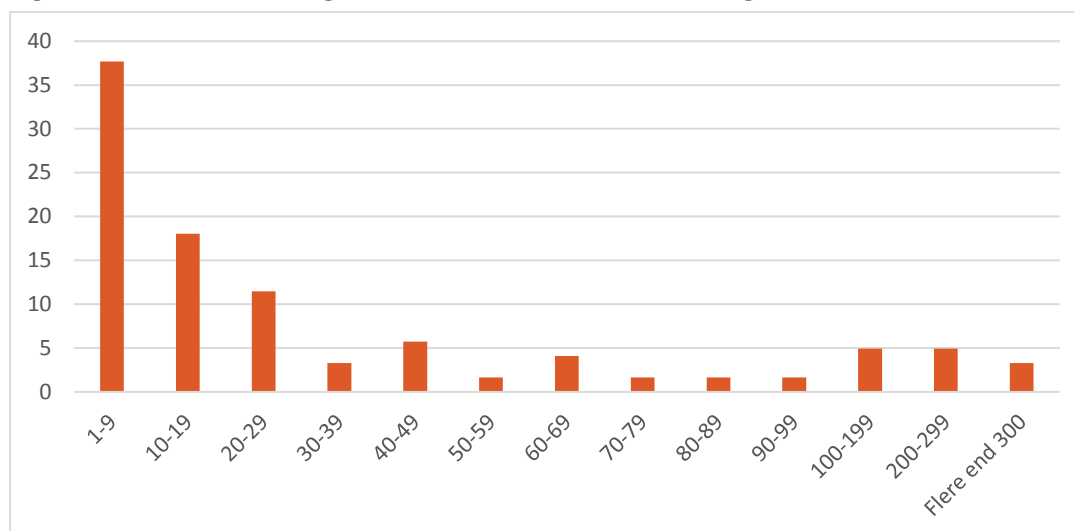
Figur 3. Landsdækkende foreninger med eller uden lokalafdelinger. Procent.

N=217. NB! Hertil kommer tre foreninger, der har svaret 'ved ikke'.

De landsdækkende foreninger har i gennemsnit 50 lokalforeninger eller lokalafdelinger. Langt de fleste foreninger (67 pct.) har dog mellem 1 og 29 lokalafdelinger, mens godt hver tiende (13 pct.) har svaret, at de har over 100 lokalafdelinger.

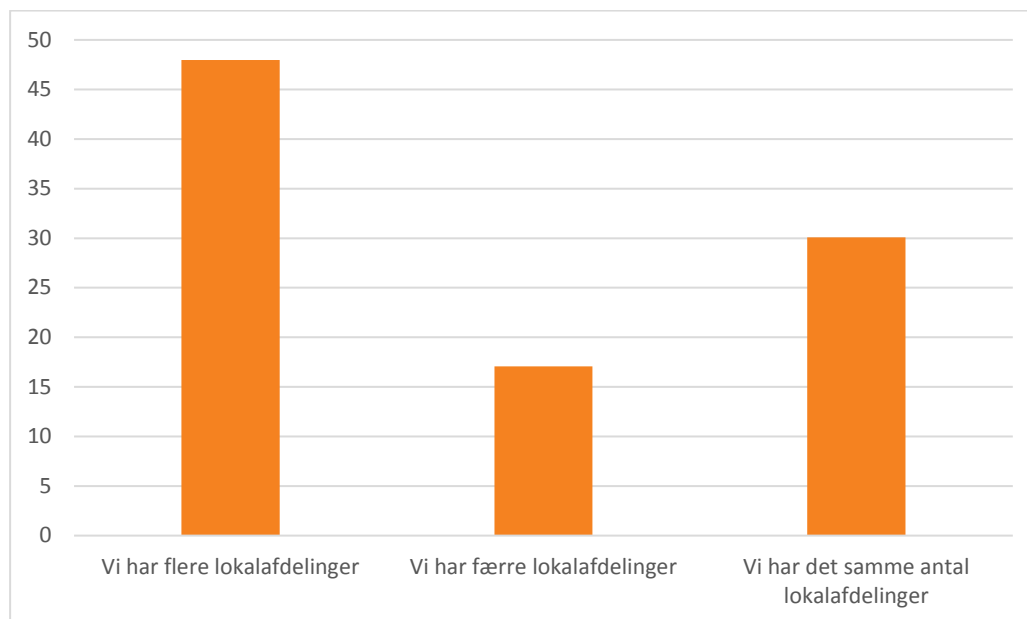
Figur 4. Antal lokalafdelinger blandt landsdækkende foreninger. Procent.

N=122.

Næsten halvdelen af landsforeningerne har siden 2014 fået flere lokalforeninger. Således svarer 48 pct. at de har fået flere lokalafdelinger, mens knap hver tredje landsforening (30 pct.) har angivet, at de har det samme antal lokalafdelinger nu som i 2014. Under hver femte (17 pct.) har i samme periode oplevet en nedgang i antallet af lokalafdelinger.

Figur 5. Udviklingen i antal lokalafdelinger siden 2014. Procent.

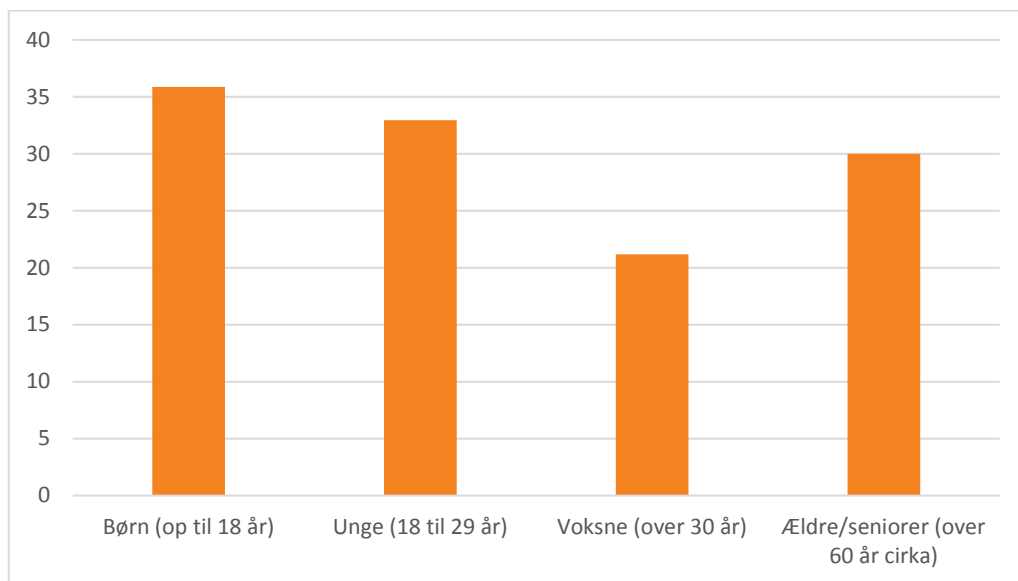
N=117. NB! Hertil kommer 6 foreninger, der har svaret 'ved ikke'.

Foreningernes alder og målgrupper

De frivillige sociale foreninger i vores undersøgelse er i gennemsnit 29 år gamle, dvs. stiftet i 1989. Den ældste forening er fra 1861, mens den yngste forening blev stiftet i 2018, umiddelbart inden undersøgelsen blev gennemført.

Foreningerne henvender sig til en bred gruppe af brugere. For det første kan vi se, at blandt de foreninger, der har angivet en aldersspecifik målgruppe, er det især børn og unge, som de fleste henvender sig til. Det er især børn op til 18 år, som over en tredjedel (36 pct.) af foreningerne har som primær målgruppe, men også unge op til 30 år, som 33 pct. af indsatserne er rettet mod. Desuden har 30 pct. af foreningerne angivet ældre/seniorer som målgruppe, mens kun 21 pct. har peget på voksne (over 30 år) som en aldersspecifik målgruppe.

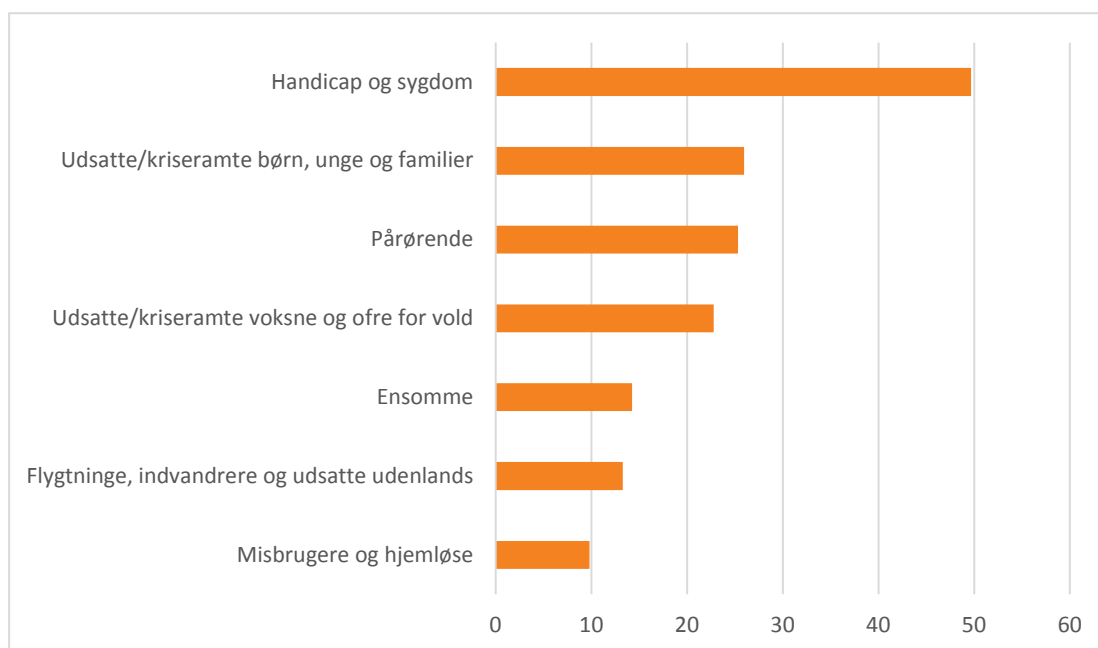
Figur 6. Foreningernes målgrupper fordelt på alder. Procent.

N=170.

For det andet kan foreningernes målgrupper defineres ud fra de særlige behov eller udfordringer, som deres brugere har. Det er tydeligt, at mange af foreningerne henvender sig til personer med et handicap eller en sygdom – præcist halvdelen af foreningerne har angivet denne målgruppe. Dernæst er det udsatte eller kriseramte børn og familier, som foreningerne henvender sig til (26 pct.), men også pårørende samt krise- og voldsramte er målgrupper omkring hver fjerde forening er rettet imod (hhv. 25 og 23 pct.). Målgruppen ensomme udgør 14 pct., flygtninge, indvandrere og udsatte i andre lande udgør 13 pct., mens 10 pct. af foreningerne har angivet personer med misbrug og hjemløse som målgruppe.

Figur 7. Foreningernes målgrupper fordelt på særlige behov. ⁴ Procent.

N=316. Besvarelserne summer ikke til 100 pct., da det var muligt at sætte kryds ved flere kategorier.

⁴ Spørgsmålet indeholdt også den åbne svarkategori 'andre'. Da besvarelserne i denne kategori primært bestod af eksemplificeringer af eksisterende målgruppekategorier, er kategorien ikke med i analysen.

Foreningernes økonomi

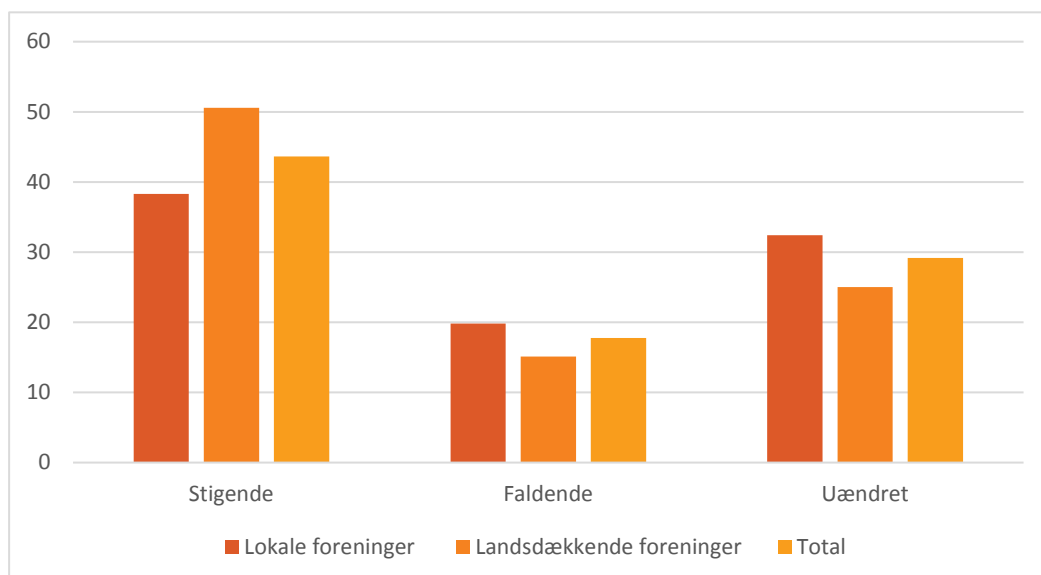
Foreningernes økonomiske situation fylder ikke bare i bevidstheden hos mange sociale foreninger, men også i sektoren generelt, herunder blandt fagfolk, der beskæftiger sig med den sociale frivillighed i Danmark. Et af de største temaer i diskussionen er omfanget af de offentlige midler til støtte af frivillige sociale formål og ikke mindst krav og forventninger til foreningerne, når de modtager støtte fra offentlige puljer og private donorer som fx fonde. Hvordan ser billedet ud, når vi spørger foreningerne direkte? Det undersøger vi i dette kapitel.

Flere midler, eller...?

Vi har spurgt foreningerne til udviklingen i deres indtægter de seneste tre år. Samlet set har 43 pct. af alle foreninger oplevet en stigning i deres indtægter de seneste tre år, mens 18 pct. har oplevet et fald. Godt hver fjerde forening (29 pct.) betragter udviklingen i deres indtægter som uændret.

Hvis vi ser nærmere på de lokale foreninger, har 38 pct. oplevet en stigning i indtægter. Tilsvarende har knap 51 pct. af de landsdækkende foreninger svaret, at de har haft en stigende indtægt over de senere år.

Figur 8. Udviklingen i foreningers samlede indtægter. Procent.⁵

N=222 (lokale foreninger), N=172 (landsdækkende foreninger), N=394 (total).

⁵ 9-10 pct. af foreningerne har svaret 'ved ikke' til spørgsmålet om indtægternes udvikling de seneste tre år.

Selvom spørgsmålet bygger på foreningernes eget skøn, tegner der sig alligevel et ret tydeligt billede af, at størstedelen af foreningerne oplever en uændret eller stigende udvikling i indtægter. Dog er stigningen i indtægter tilsyneladende mere udbredt i de landsdækkende foreninger end i de lokale.

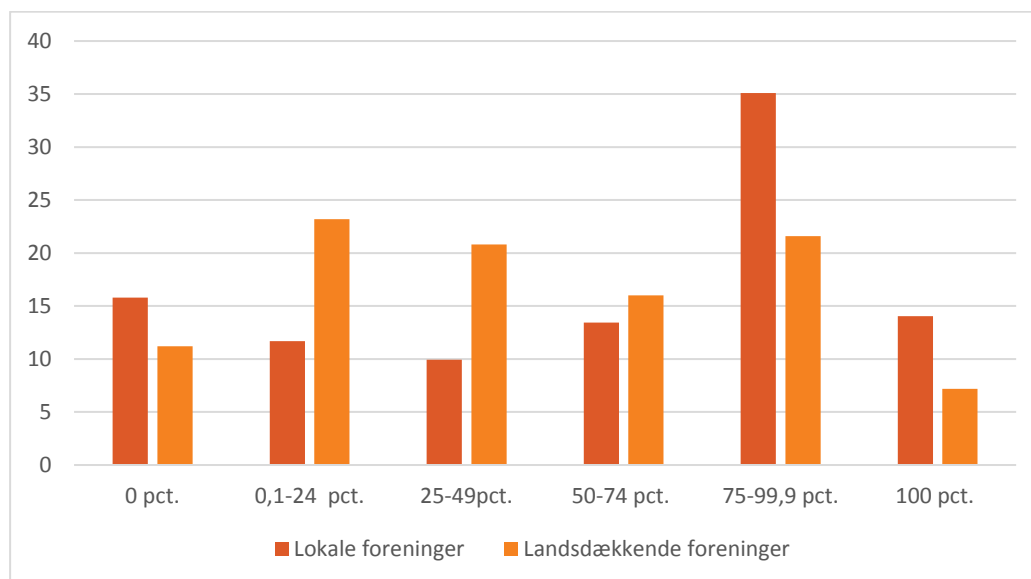
Offentlig finansiering

Over halvdelen (57 pct.) af indtægterne i lokale foreninger stammer fra offentlige puljer, driftsaftaler, § 18, udlodningsmidler osv. I landsdækkende foreninger er det tilsvarende omkring 45 pct. af indtægterne, der stammer fra offentlige bevillinger.

Fortsætter vi sammenligningen mellem lokale og landsdækkende organisationer ser vi en tendens til, at det i overvejende grad er lokalforeningerne, som får størstedelen af deres indtægter fra offentlige midler.

Således er det knap 50 pct. af de lokale foreninger, som får mellem 75 og 100 pct. af deres indtægter fra offentlige midler, mens det samme gælder for under 30 pct. af de landsdækkende.

Figur 9. Foreningers indtægter fra offentlige midler. Procent.

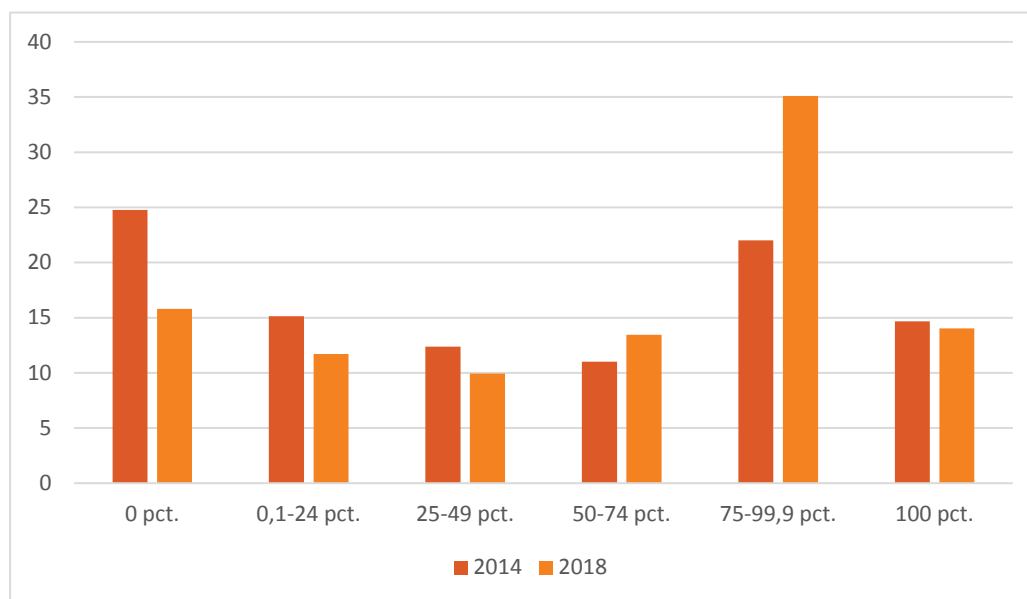
N=171 (lokale foreninger), N=125 (landsdækkende foreninger).

Offentlige midler fra 2014-2018

Når vi betragter foreningernes indtægter fra offentlige puljer, driftsaftaler mv. over tid, kan vi se, at der siden 2014 er sket et fald i andelen af foreninger, der *ikke* modtager offentlige midler (fra 22 pct. i 2014 til 14 pct. i 2018). Til gengæld er der stort set ingen ændring at spore i andelen af foreninger, der er 100 pct. finansierede af offentlige midler (12 pct. i 2014 og 2018).

Hvis vi betragter de lokale og landsdækkende foreninger adskilt, viser der sig nuancer i udviklingen siden 2014. Fx er der sket en stigning på 14 pct. point i andelen af lokale foreninger, som modtog 75-99,9 pct. af deres midler fra det offentlige. Tilsvarende er der sket et fald på 10 procentpoint i andelen af lokale foreninger, som slet ikke har modtaget offentlige midler.

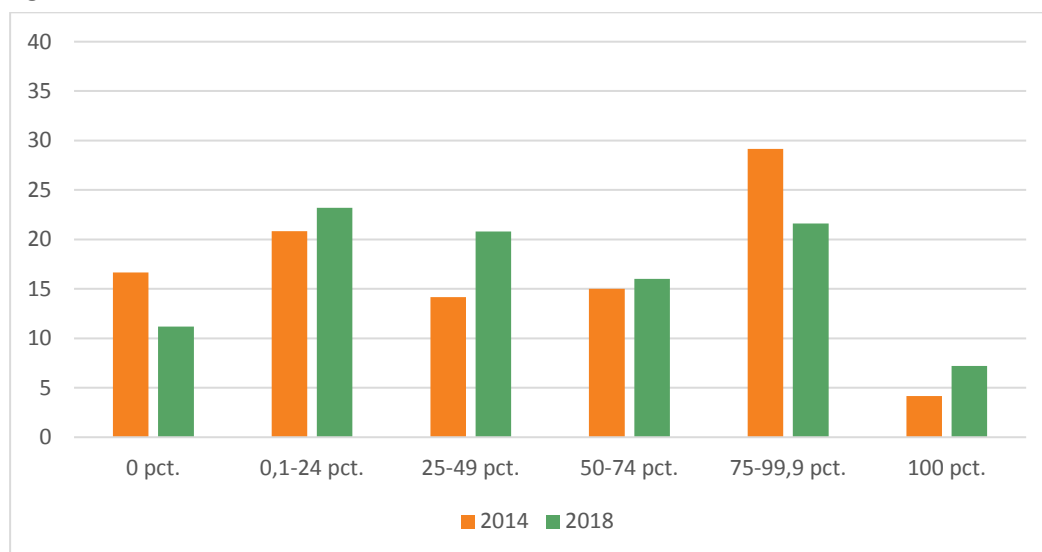
Figur 10. Lokale foreningers procentvise indtægter fra det offentlige i 2014 og 2018. Procent.

N=218 (2014), N=171 (2018).

Ser vi nærmere på de landsdækkende foreninger, er tendensen den samme som i de lokale foreninger, men med lidt mindre udsving. Der er fx langt færre landsdækkende foreninger end lokale, der modtager 100 pct. offentlig støtte (4 pct. i 2014 og 7 pct. i 2018). Samtidig er der også en lavere andel af de landsdækkende foreninger, der ingen offentlig støtte modtager (17 pct. i 2014 og 11 pct. i 2018).

Figur 11. Landsdækkende foreningers procentvise indtægter fra det offentlige i 2014 og 2018. Procent.

N=120 (2014), N=125 (2018).

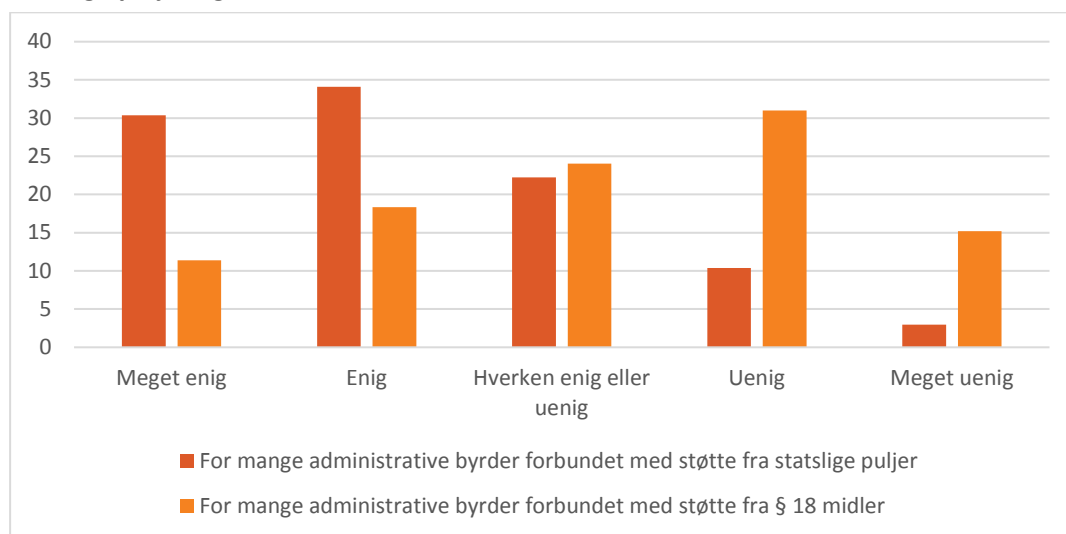
For megen administration i forbindelse med offentlige midler?

Vi har netop set på, hvor meget offentlige tilskud og støtte fylder i foreningernes indtægter. I undersøgelsen har vi endvidere spurgt ind til foreningernes oplevelse af bureaukratiet, når de ansøger om offentlige midler.

Foreningerne blev i undersøgelsen bedt om at forholde sig til, om der er for mange administrative byrder forbundet med dels statslige puljer og dels § 18-midler. Her angiver de lokale foreninger, at de er meget enige i, at der er for mange administrative byrder forbundet med de statslige puljer (30 pct. svarer 'meget enig' og 34 pct. svarer 'enig').

Derimod oplever de lokale foreninger i mindre grad, at der er for mange administrative byrder forbundet med § 18-midler (15 pct. svarer 'meget uenig' og 31 pct. svarer 'uenig').

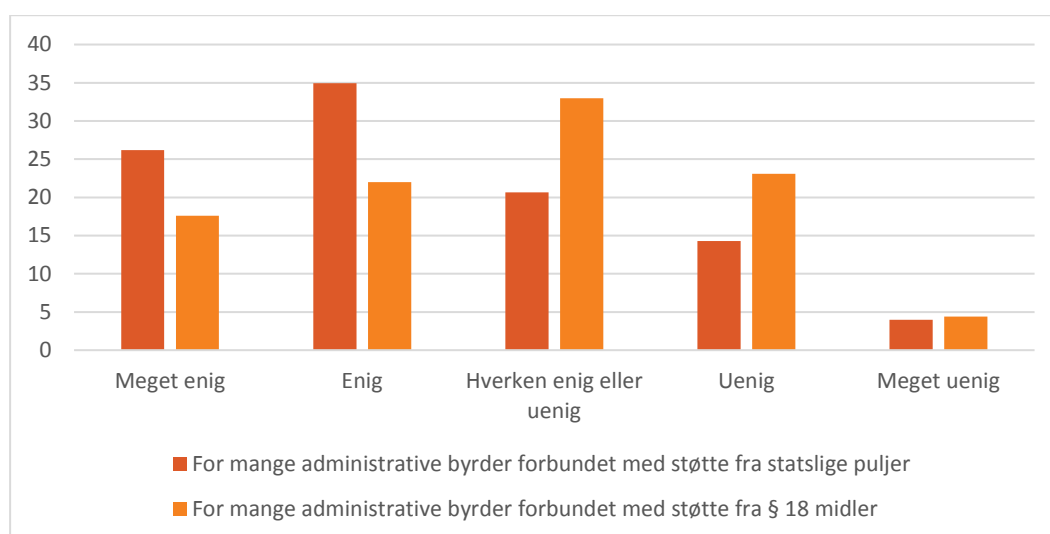
Figur 12. Lokale foreningers vurdering af administrative byrder forbundet med hhv. statslige puljer og § 18-midler. Procent.

N=135 (statslige puljer), N=158 (§ 18 midler).

Tendensen er den samme blandt de landsdækkende foreninger, dog med mindre udsving end blandt lokalforeningerne. Således ser vi, at de landsdækkende foreninger i højere grad end de lokale foreninger oplever, at der følger for mange administrative byrder med § 18-midler. I alt 40 pct. erklærer sig enige eller meget enige i udsagnet (i alt 27 pct. er uenige eller meget uenige).

Figur 13. Landsdækkende foreningers vurdering af administrative byrder forbundet med hhv. statslige puljer og § 18 midler. Procent.

N=126 (statslige puljer), N= 91 (§ 18 midler).

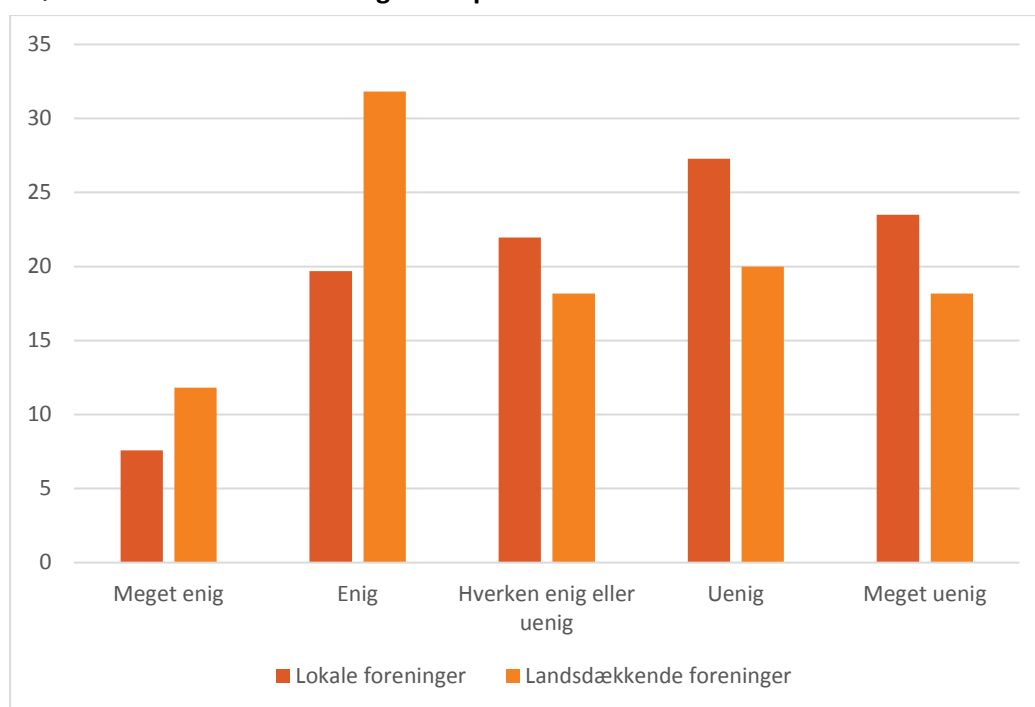
Påvirker bevillingsgiveres krav den frivillige sociale indsats?

Vi har i undersøgelsen også spurgt foreningerne, om de oplever, at de ændrer i deres indsats for at imødekomme krav til økonomisk støtte fra donorer eller bevillingsgivere.

I dette spørgsmål er de landsdækkende foreninger lidt mere tilbøjelige til at have ændret i deres indsats end de lokale foreninger. Knap 44 pct. af de landsdækkende foreninger er således meget enige eller enige i, at de har ændret i deres indsats for at tilpasse sig donors krav, mens 38 pct. har svaret, at de er 'meget uenige' eller 'uenige'.

Blandt de lokale foreninger er 27 pct. meget enige eller enige i, at de har ændret i deres indsats for at imødekomme krav fra offentlige eller private donorer. Tilsvarende har halvdelen af foreningerne (51 pct.) svaret, at de er 'meget uenige' eller 'uenige' i, at de har justeret på deres indsats.

Figur 14. Lokale og landsdækkende foreningers vurdering af ændrede indsats for at imødekomme krav fra offentlige eller private donorer. Procent.

N=132 (lokale foreninger), N=110 (landsdækkende foreninger).

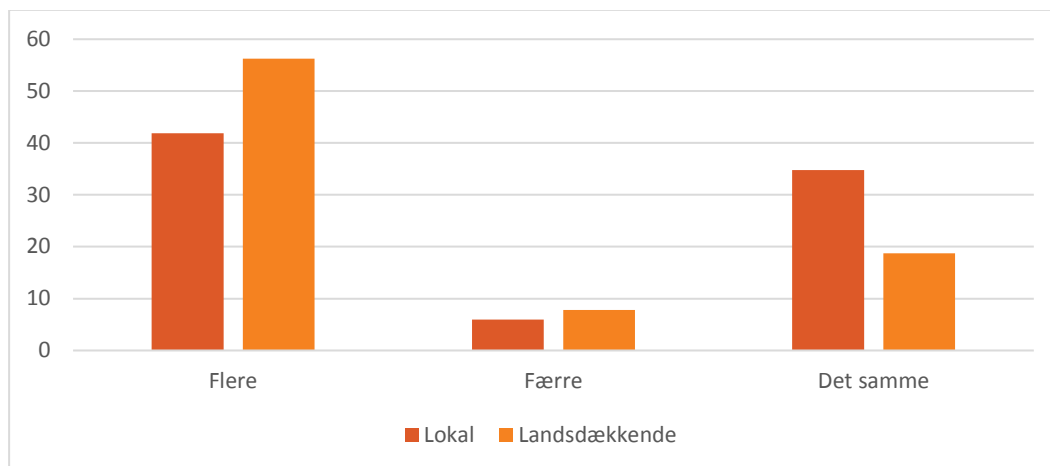
Menneskelige ressourcer

Hvor det forrige afsnit beskrev de frivillige sociale foreningers økonomiske ressourcer, ser vi i dette afsnit på de menneskelige ressourcer. Det giver os et indblik i, hvilke handlemuligheder og kapacitet foreningerne har til at kunne gøre en forskel for deres brugere og målgrupper. Vi skal i dette afsnit se på, hvor mange frivillige og ansatte der er i foreningerne – og hvor mange brugere foreningerne har.

Flere og flere brugere

Igennem alle Frivilligrapporterne har foreningerne berettet om et stigende antal brugere. Det gælder for undersøgelsen i 2010, 2012 og 2014 såvel som i 2018. Spørger vi til foreningernes oplevelse af, hvorvidt der er kommet flere eller færre brugere de seneste år, tegner der sig følgende billede, som også fremgår af nedenstående figur: Markant flere foreninger oplever at have fået flere brugere end at have færre eller det samme antal brugere.

Figur 15. Brugerudviklingen de seneste år⁶. Procent.

N=184 (lokale foreninger), N= 128 (landsdækkende foreninger).

Ser vi på de lokale og landsdækkende foreninger, er der forskel på, i hvor høj grad de oplever at have fået flere brugere. Blandt de landsdækkende foreninger har 56 pct. således fået flere brugere, 19 pct. har det samme antal, mens 8 pct. har fået færre brugere. Blandt de lokale foreninger, er det 42 pct., der har fået flere brugere, mens 35 pct. har samme antal brugere, og 6 pct. har færre brugere.

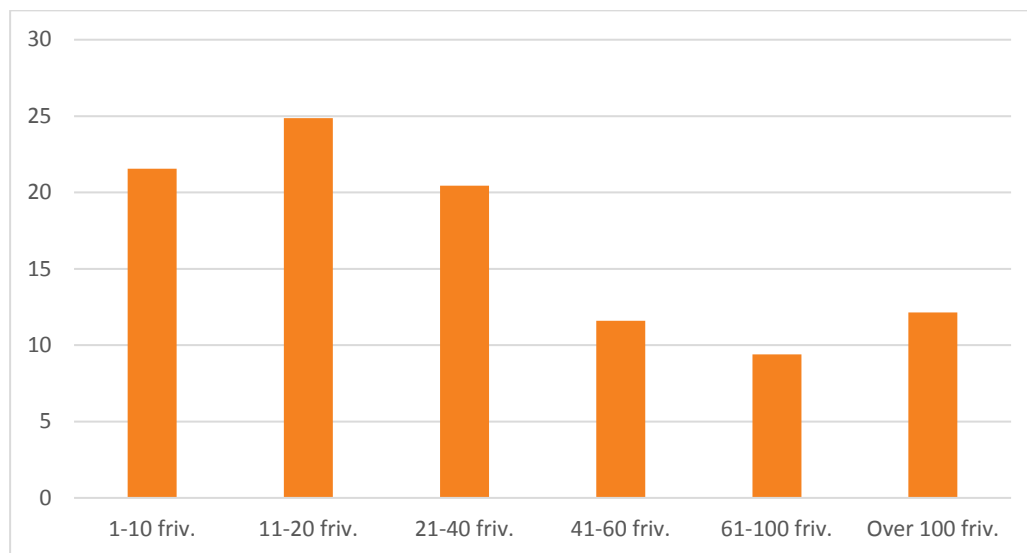
Med denne udvikling in mente skal vi nu se på, hvilke menneskelige ressourcer foreningerne har til at imødekomme brugernes behov.

⁶ Ved ikke/ikke relevant vises ikke i figuren. Lokale udgør 17,39 pct., landsdækkende 17,19 pct.

Frivillige

Betragter vi fordelingen af frivillige i henholdsvis lokale og landsdækkende foreninger ser vi, at størstedelen af de lokale foreninger (25 pct.) har mellem 11 og 20 frivillige tilknyttet. Ligeledes ser vi, at lokalforeninger med over 40 frivillige er mindre hyppige.

Figur 16. Antal frivillige i lokale foreninger. Procent.

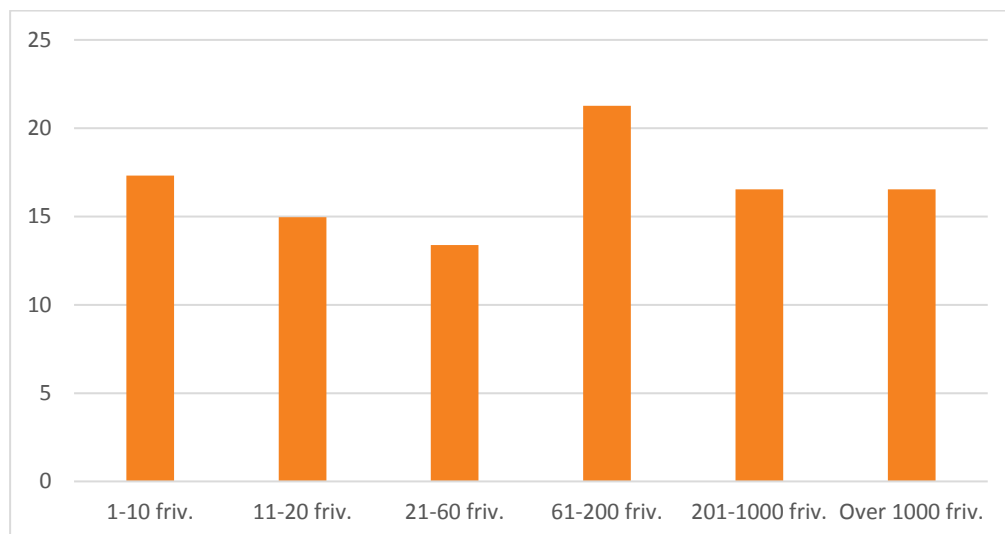
N=181.

Ser vi på de landsdækkende foreninger kunne vi som udgangspunkt forvente en spejling af ovenstående figur, hvor størstedelen af de landsdækkende foreninger ville ligge i den høje ende af skalaen med flere hundrede frivillige. Imidlertid har knapt en tredjedel (32 pct.) af de landsdækkende foreninger svaret, at de har mellem 1 og 20 frivillige, hvilket umiddelbart synes at være et lavt tal for landsdækkende foreninger.

At være en landsdækkende forening er med andre ord ikke ensbetydende med at være en stor forening. Tværtimod ser vi, at der også blandt de landsdækkende foreninger er meget små foreninger med blot ét kontor, ét sted i landet.

Samtidig ser vi også det modsatte; nemlig at knap 17 pct. af de landsdækkende foreninger har over 1.000 frivillige. Det skyldes formentlig, at de store landsdækkende foreninger ofte har mange lokalafdelinger.

Figur 17. Antal frivillige i landsdækkende foreninger. Procent.

N=127.

Ansatte på ordinære vilkår

Det er ikke overraskende, at der er forskel på, om lokale og landsdækkende foreninger har ansatte på ordinære vilkår eller ej. Således oplyser 38 pct. af de lokale foreninger, at de har ansatte, mens det er 63 pct. af de landsdækkende foreninger, der har ansatte.

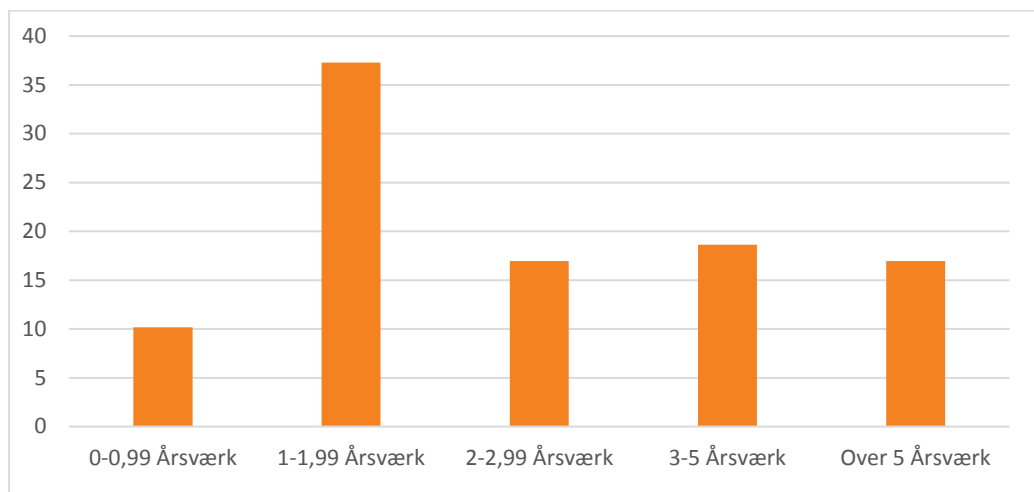
At knap to tredjedele af de landsdækkende foreninger i 2018 har ansatte er interessant, da vores tidligere foreningsundersøgelser i Frivilligrapporten viste et fald i andelen af landsforeninger med ansatte på ordinære vilkår: Fra 64 pct. i 2012 faldt andelen til 59 pct. i 2014. Ifølge den seneste foreningsundersøgelse er foreningerne nu tilbage på 2012-niveauet.

Samlet oplyser foreningerne i undersøgelsen, at deltidsansatte udgør godt 30 pct. af de ansatte. Dette afspejler på mange måder en virkelighed, hvor ikke alle foreninger har ressourcer til at have fuldtidsansatte.

Endnu tydeligere bliver billedet, hvis vi kigger særskilt på de lokale og landsdækkende foreninger. For de lokale foreninger udgør 53 pct. af deres ansatte på ordinære vilkår deltidsansatte, hvorimod tallet er 28 pct. for de landsdækkende foreninger.

Omregner vi fuldtids- og deltidsansatte til årsværk ser vi, at lokalforeningerne hyppigst har 1-2 årsværk (37 pct.), mens knap hver femte (17 pct.) af de lokale har mere end fem årsværk i deres forening.

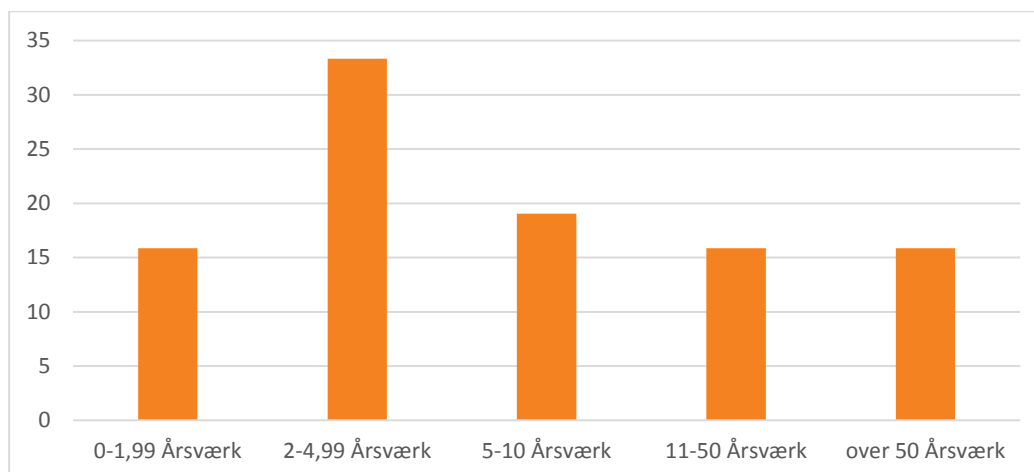
Figur 18. Antal årsværk i lokale foreninger. Procent.

N=59.

For de landsdækkende foreninger ser vi, at de hyppigst har mellem to og under fem årsværk i foreningen (33 pct.). Man kunne umiddelbart forvente, at der var flere ansatte i de landsdækkende foreninger end i de lokale foreninger, men det er altså ikke tilfældet for flertallet.

Figur 19. Antal årsværk i landsdækkende foreninger. Procent.

N=63.

Ansatte på særlige vilkår

Vi ved, at mange foreninger også beskæftiger ansatte på særlige vilkår. Det kan være personer i aktivering, skånejob eller flexjobbere. Ud fra et økonomisk perspektiv kan denne medarbejdergruppe være mere tilgængelige for foreningerne end ansatte på

ordinære vilkår. Men de sociale foreninger også haft tradition for at påtage sig et stort socialt ansvar, netop fordi de har fokus på udsatte mennesker i samfundet (Hjære, 1999, 2000).

Ser vi således på andelen af ansatte på særlige vilkår gør det sig glædende, at 31 pct. af lokalforeninger og 46 pct. af de landsdækkende oplyser, at de har ansatte på særlige vilkår. Fra 2012-2014 så vi et fald fra 45 pct. til 37 pct. af de landsdækkende med ansatte på særlige vilkår. Det tyder således på, at der siden 2014 er sket en stigning, hvor vi igen er tilbage på 2012 niveau – ligesom det var tilfældet med de ordinært ansatte.

Ser vi nærmere på fordelingen gælder det for de lokale såvel som de landsdækkende foreninger, at de hyppigst har 1-2 ansatte på særlige vilkår.

Betyder flere brugere større menneskelig kapacitet?

Som allerede nævnt oplever en stor del af foreningerne, at de gennem de senere år har fået flere brugere. Med det øgede antal brugere er det interessant at se nærmere på, hvorvidt foreninger, der oplever at have fået flere brugere, ligeledes oplever et løft i deres kapacitet, når det gælder frivillige, medlemmer og ansatte.

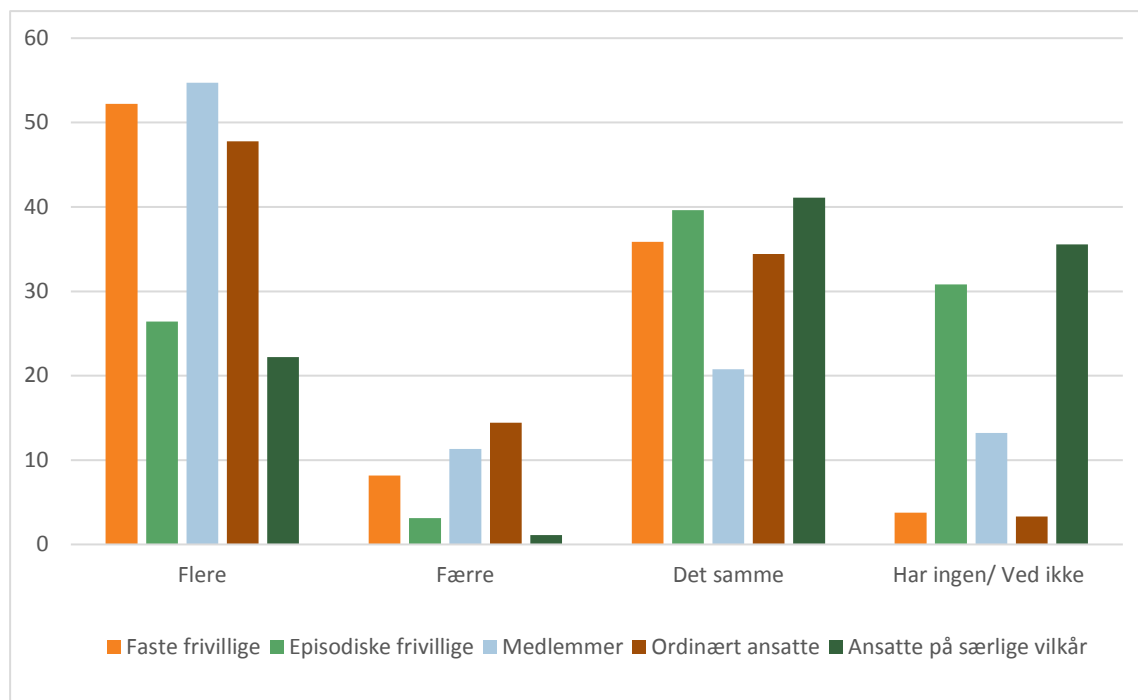
Tallene viser, at blandt foreningerne med flere brugere har:

- 52 pct. fået flere faste frivillige
- 55 pct. fået flere medlemmer
- 48 pct. fået flere ordinært ansatte.

Det tyder således på, at der for omkring halvdelen af foreningerne er harmoni mellem brugertilstrømningen og foreningernes menneskelige ressourcer. Eller sagt på en anden måde: Halvdelen af foreningerne har flere frivillige og ansatte til at understøtte et stigende antal brugere.

Dog er det vigtigt at bemærke, at en del af foreningerne med brugertilvækst også oplyser at antallet af frivillige, medlemmer og ansatte er det samme som tidligere. Således er det langt fra alle foreninger, hvor forholdet mellem brugertilvækst og kapacitet følges ad.

Figur 20. Udviklingen i menneskelige ressourcer de seneste år blandt foreninger, der har fået flere brugere. Procent.

N=159 (faste frivillige), N=159 (episodiske frivillige), N=159 (medlemmer), N=90 (ordinært ansatte), N=90 (ansatte på særlige vilkår).⁷

Understøttelse til frivillige, ansatte og bestyrelsesmedlemmer

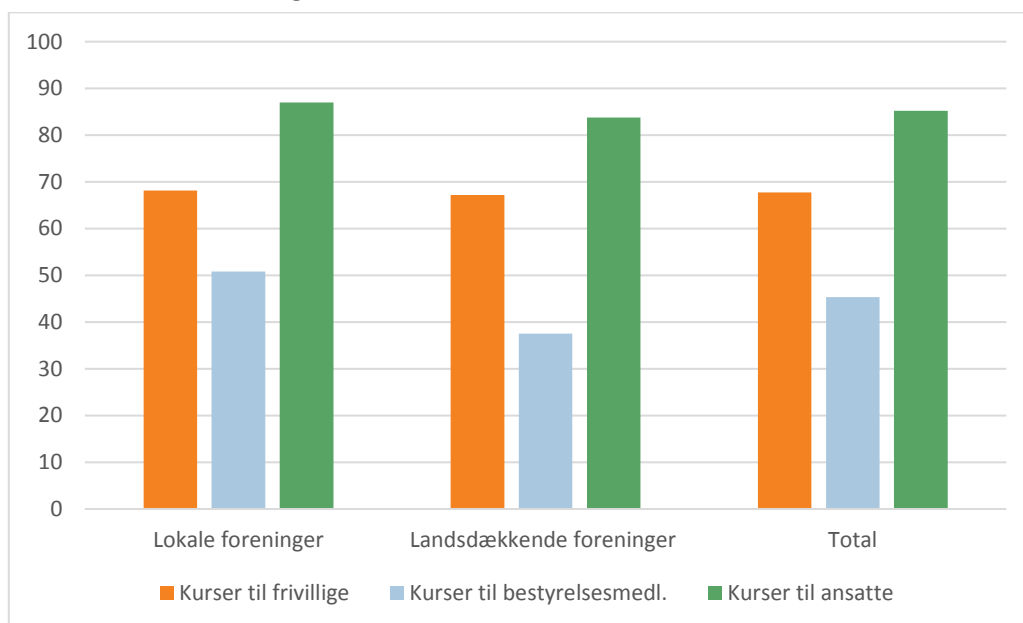
I denne foreningsundersøgelse har vi afdækket, hvordan foreningerne understøtter frivillige, eventuelle ansatte og bestyrelsesmedlemmer.

I 2018 har mere end to tredjedele af de landsdækkende foreninger såvel som de lokale foreninger tilbud om kurser til foreningens frivillige. Det er en væsentlig stigning fra 2014, hvor vi konstaterede en afmatning i udbuddet af kursustilbud. Både rent faktisk idet andelen af foreninger, der tilbød kurser til deres frivillige, var faldet med ti procentpoint siden 2012 (fra 67 pct. til 57 pct.). Og på baggrund af erfaringerne fra uddannelsespraksissen⁸, der viste, at frivillige ikke havde tid til at tage på kurser, og at foreningerne på grund af presset økonomi sparede kursustilbuddene væk.

⁷ Ved ikke/ikke relevant vises ikke i figuren. Ordinært ansatte og ansatte på særlige vilkår er betinget på kun at fremstille de foreninger, der har oplyst, at de har ordinært ansatte og ansatte op særlige vilkår.

⁸ Bl.a. det landsdækkende netværk for uddannelseskonsulenter faciliteret af Center for Frivilligt Socialt Arbejde

Figur 21. Kurser til frivillige, bestyrelsesmedlemmer og ansatte i lokale og landsdækkende foreninger. Procent.

N=310 (frivillige), N=309 (bestyrelsesmedlemmer), N=149 (ansatte)⁹.

Kurstilbud til ansatte er udbredt i både de lokale og landsdækkende foreninger. Over 80 pct. tilbyder kurser til deres ansatte.

Når det kommer til bestyrelsesmedlemmer, ser billedet lidt anderledes ud. Færre foreninger tilbyder kurser til bestyrelsesmedlemmer, end de gør til frivillige og ansatte. Blandt de lokale og landsdækkende foreninger er det i højere grad de lokale foreningers bestyrelser, der tilbydes kurser (51 pct.), hvorimod det er tilfældet i under halvdelen (38 pct.) af de landsdækkende foreninger.

⁹ Kurser til ansatte er betinget på kun at fremstille de foreninger, som har oplyst, at de har ansatte.

Demokrati og medlemmer

I dette afsnit ser vi på demokratiet i foreningerne: Hvordan vælges bestyrelsesmedlemmer, og hvordan er fremmødet blandt de stemmeberettigede i foreningerne. Ligeledes ser vi på foreningernes medlemmer, da de i mange tilfælde netop udgør fundamentet i foreningernes demokratiske struktur.

Hvordan medlem?

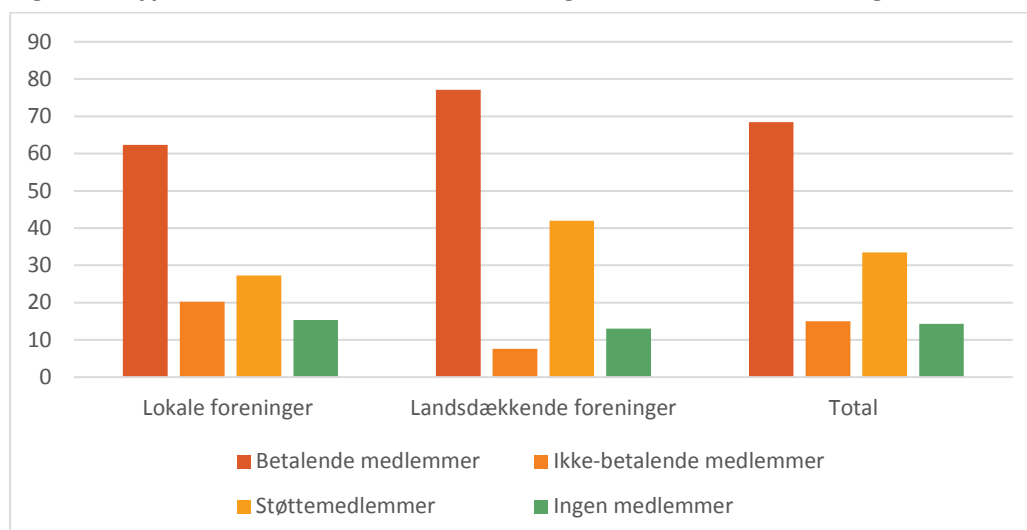
Det er ikke alle frivillige sociale foreninger, der har medlemmer. Ligeledes findes der ofte flere forskellige former for medlemskab i foreningerne.

I undersøgelsen har vi derfor spurgt, hvilken type af medlemskab foreningerne opererer med: 1) Et medlemskab med betaling, 2) et medlemskab uden betaling, 3) et støttemedlemskab, 4) intet medlemskab.

Som udgangspunkt har størstedelen af foreningerne betalende medlemmer (69 pct.) eller støttemedlemmer (33 pct.). For 15 pct. af foreningerne er der tale om et medlemskab uden kontingent eller lignende.

Næsten lige så mange foreninger (14 pct.) har ingen former for medlemskab.

Figur 22. Type af medlemskab blandt lokale og landsdækkende foreninger. Procent.

N= 183 (lokale foreninger), N=131 (landsdækkende foreninger), N=314 (total).

Ser vi igen på henholdsvis de lokale og landsdækkende foreninger, er der en tendens til, at det i højere grad er de landsdækkende foreninger, der har betalende medlemmer (77 pct.) og støttemedlemmer (42 pct.). I de lokale foreninger er det tilsvarende 62 pct., der

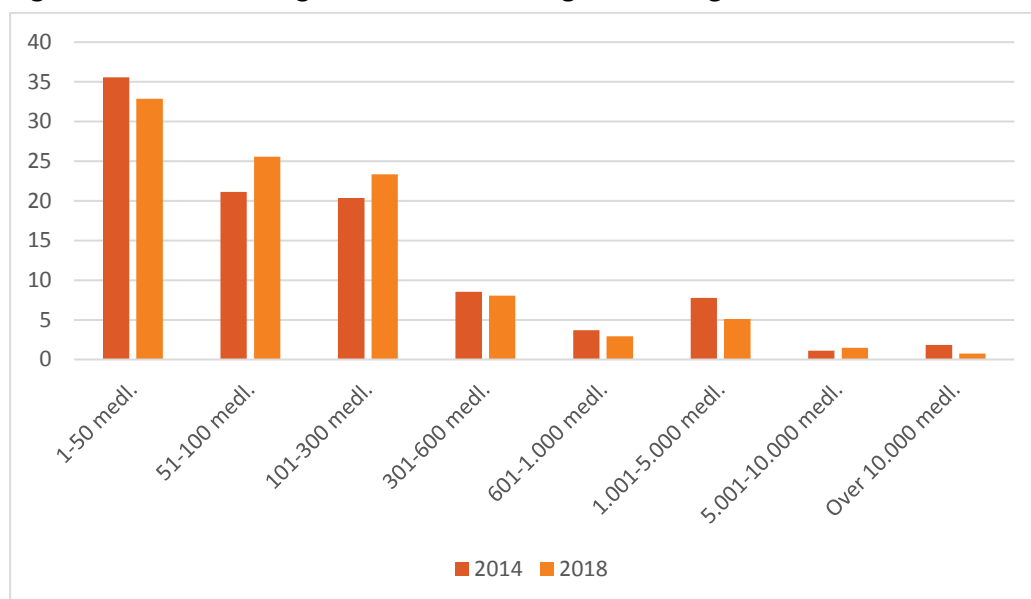
har betalende medlemmer, og 27 pct., der har støttemedlemmer. Medlemskab uden betaling findes i hver femte af lokalforeningerne (20 pct.), hvorimod den type medlemskab kun findes i under hver tiende (8 pct.) af de landsdækkende foreninger. Den økonomiske gevinst fra medlemskab må altså formodes i højere grad at komme de landsdækkende foreninger til gode.

Medlemsudvikling

Kaster vi blikket på de lokale foreningers medlemmer ser vi, at langt størstedelen (82 pct.) har mellem et og 300 medlemmer. Ligeledes ser vi, at medlemsudviklingen i de lokale foreninger fra 2014 til 2018 er forholdsvis stabil og uden de store udsving.

Nævneværdigt er den mindre stigning i andelen af foreninger, som har mellem 51 og 300 medlemmer. Ligeledes ser vi et mindre fald af lokalforeninger med få (1-50 medlemmer) eller rigtig mange medlemmer (1001-5000 medlemmer).

Figur 23. Lokale foreningers medlemsfordelingen i 2014 og 2018. Procent.

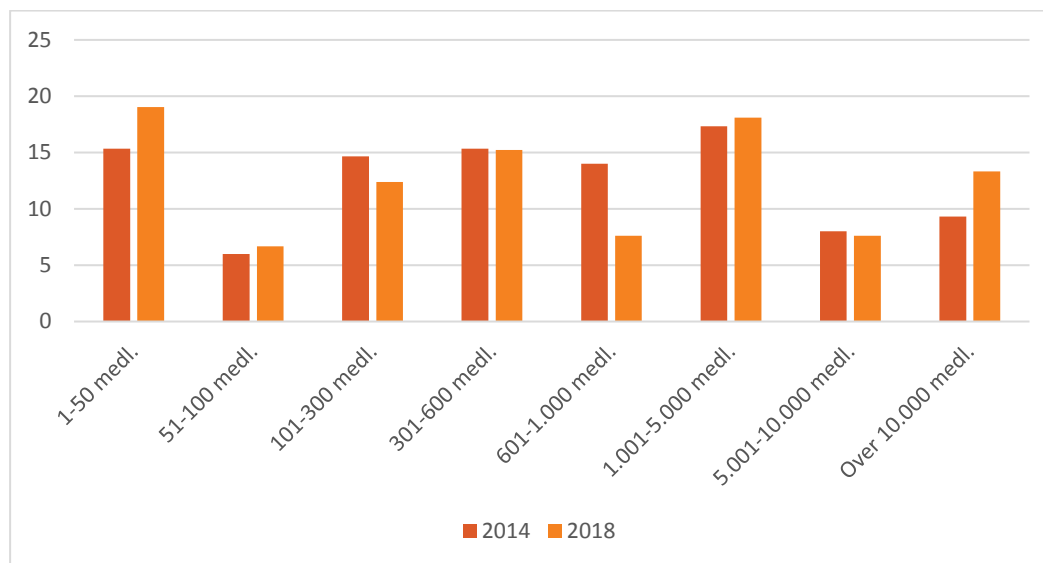

N= 270 (2014), N=137 (2018).

Blandt de landsdækkende foreninger ser vi en større variation i fordelingen af medlemmer. Man kunne måske forvente, at andelen af medlemmer i de landsdækkende foreninger ville vægte tungest i den øvre ende af nedenstående figur. Dog ser vi, at knap en femtedel af de landsdækkende foreninger i 2018 har mellem et og 50 medlemmer.

I forhold til medlemsudviklingen findes de største udsving blandt de landsdækkende foreninger, der har mellem 601 og 1.000 medlemmer. Den andel er gået fra 14 pct. i 2014 til 8 pct. i 2018.

Figur 24. Landsdækkende foreningers medlemsfordelingen i 2014 og 2018. Procent.

N= 150 (2014), N=105 (2018).

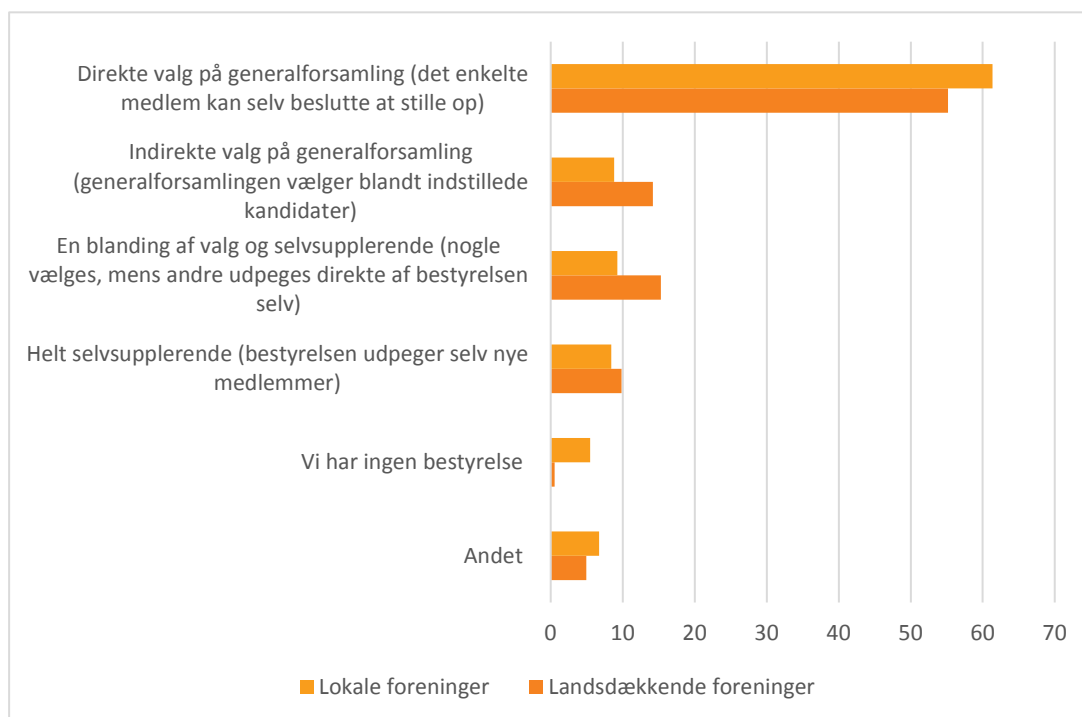
Hvordan vælges bestyrelser?

En vigtig og ofte italesat grundpille i civilsamfundet og foreningslivet er det demokratiske element. Indflydelse og medbestemmelse er stærke værdier i det frivillige foreningsliv. Derfor er det relevant at undersøge, hvordan demokratiet har det i foreningerne, når vi ser på valg af foreningernes bestyrelser

Over halvdelen af foreningerne (58 pct.) i vores undersøgelse vælger bestyrelsesmedlemmer gennem direkte valg. Godt hver tredje forening (37 pct.) anvender andre valgmetoder, som dækker over svarmulighederne: Indirekte valg på generalforsamling, En blanding af valg og selvsupplerende, Helt selvsupplerende, Har ingen bestyrelse.

I nedenstående tabel ser vi, hvordan valgmetoderne fordeler sig blandt lokal- og landsdækkende foreninger. Umiddelbart er det en smule mere udbredt med direkte valg blandt lokalforeningerne end blandt landsforeningerne. Omvendt gør landsforeningerne i højere grad brug af *Indirekte valg* samt *En blanding af valg og selvsupplerende*. Dog ser vi, at ved helt selvsupplerende valg er der en meget lille forskel på lokalforeningerne og de landsdækkende foreninger.

Figur 25. Valgmetode ved bestyrelsesvalg. Procent.

N=238 (lokale foreninger), N=183 (landsdækkende foreninger).

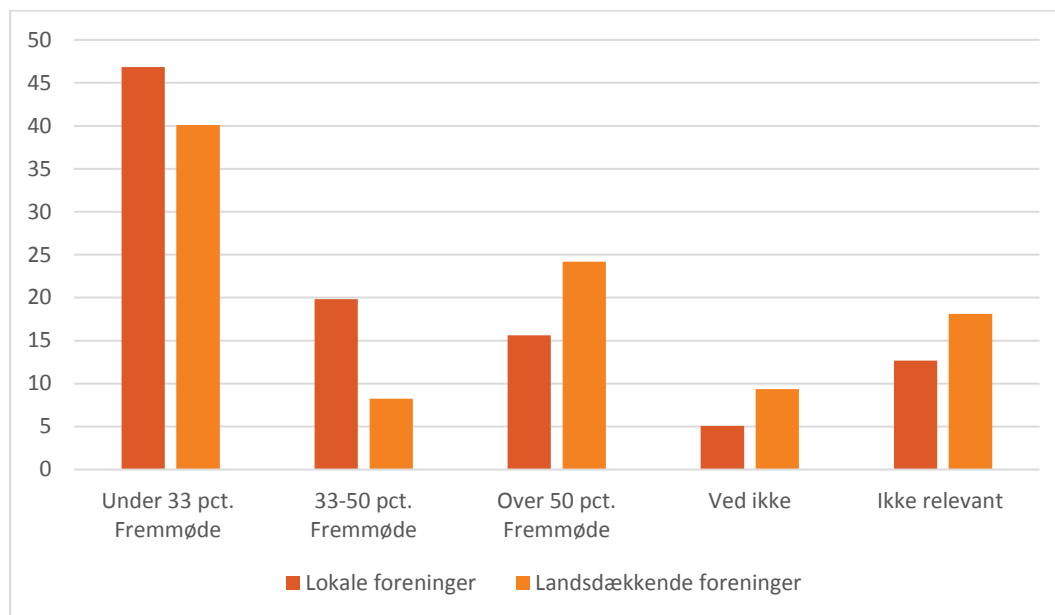
Fremmøde blandt stemmeberettigede

Fremmødet blandt foreningernes stemmeberettigede til fx generalforsamlinger og årsmøde kan ligeledes bruges til at afspejle demokratiets tilstand i foreningerne. Blandt alle besvarelser ser vi, at størstedelen af foreningerne (44 pct.) oplever, at under en tredjedel af de stemmeberettigede deltager i arrangementer, hvor de har mulighed for at få demokratisk indflydelse.

Sammenligner vi de lokale med de landsdækkende foreninger, er der igen forskel i deres besvarelser. De landsdækkende foreninger oplever et større fremmøde end de lokale foreninger. Knap hver fjerde af de landsdækkende foreninger (24 pct.) oplever således, at over halvdelen af de stemmeberettigede deltager, hvorimod det er tilfældet for knap hver femte (16 pct.) af de lokale foreninger.

Dog gælder det for både de landsdækkende og lokale foreninger, at størstedelen oplever, at under en tredjedel af deres stemmeberettigede møder op til arrangementer, hvor de har mulighed for at få indflydelse.

Figur 26. Fremmøde til generalforsamling mv. blandt stemmeberettigede. Procent.

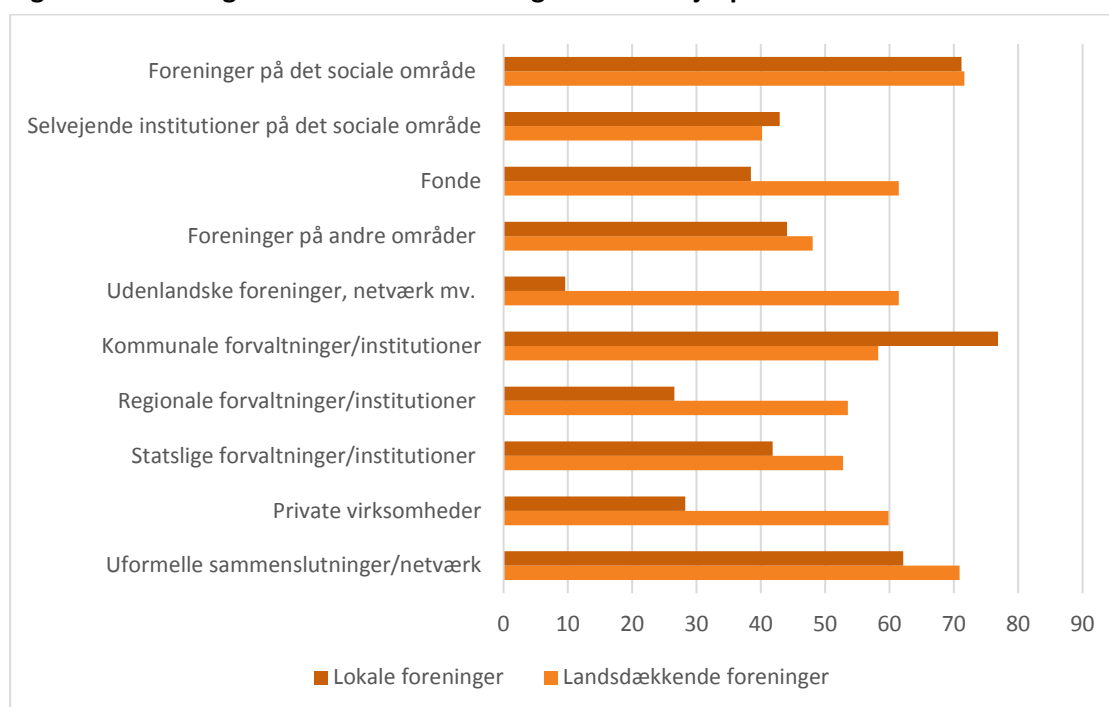
N=237 (lokale foreninger), N=182 (landsdækkende foreninger).

Samarbejdspartnere

I spørgsmålet om samarbejde er der forskel på, om man som forening har et lokalt eller landsdækkende sigte. Det er derfor ikke overraskende, at det i højere grad er de lokale foreninger, der samarbejder med kommunerne, mens det er de landsdækkende foreninger, der i langt højere grad har et samarbejde med udenlandske foreninger.

Med til forskellen hører også, at det i langt højere grad er de landsdækkende foreninger, der samarbejder med fonde. Dette kan både hænge sammen med, at et sådant samarbejde sandsynligvis forudsætte større ressourcer samtidig med, at det oftest vil være fx et landssekretariat, der varetager de større og mere strategiske samarbejder, som det kan være tilfældet, når en forening samarbejder med en fond.

Figur 27. Lokale og landsdækkende foreningers samarbejdspartnere. Procent.

N=177 (lokale foreninger), N=127 (landsdækkende foreninger).

Besvarelsene summer ikke til 100 pct., da det var muligt at sætte kryds ved flere kategorier.

At det endvidere er de landsdækkende foreninger, der i langt højere grad end lokale foreninger samarbejder med private virksomheder, kan også skyldes kapaciteten. Dog ville det være naturligt, at de lokale foreninger langt oftere, end det er tilfældet (28 pct.), samarbejder med de lokale virksomheder. Dette hænger sandsynligvis mere sammen med kultur og traditioner end med kapaciteten.

I de tidligere Frivilligrapporter har vi også set på særligt de landsdækkende foreningers samarbejdspartnere. Fra 2014 til 2018 ser vi en stigning i andelen af foreninger inden for alle typer af samarbejdspartnere. Eneste undtagelse er samarbejdspartnere fra andre sociale foreninger, hvor der er sket en mindre nedgang (fra 77 pct. til 72 pct.).

De mest markante stigninger er på samarbejdspartnere fra regioner (steget 69 pct.), fra statslige forvaltninger/institutioner og fra private virksomheder (begge steget med 43 procentpoint).

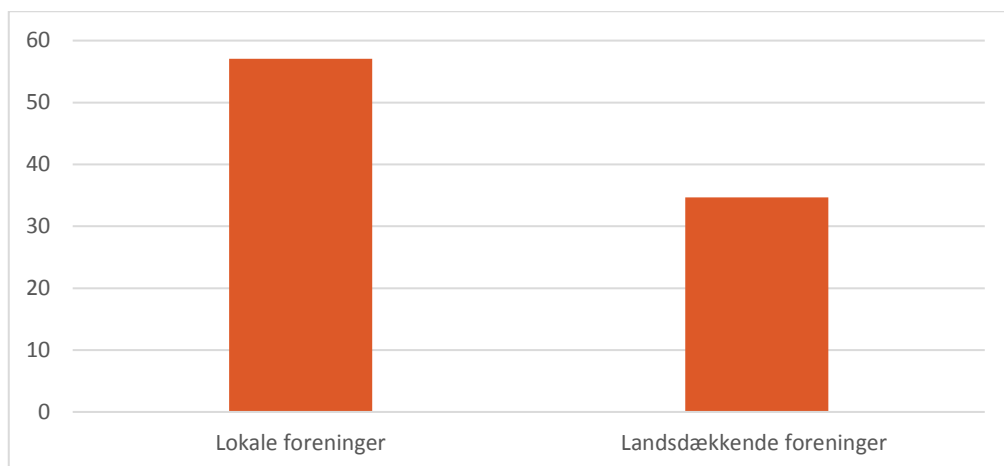
Samskabelse med kommuner

En variant af samarbejdsformer er *samskabelse*, som der fortsat er stor opmærksomhed på. Kort fortalt handler samskabelse om, at forskellige aktører sammen skaber mere og bedre velfærd for borgerne.

I foreningsundersøgelsen har vi spurgt til foreningernes samskabelsesprojekter med kommunerne. Ikke overraskende er det især lokalforeningerne, der samskaber med kommunerne. Det gælder således for mere end halvdelen (57 pct.) af lokalforeningerne. Godt hver tredje (35 pct.) af de landsdækkende foreninger er involveret i samskabelsesprojekter.

At samskabelse mellem foreninger og kommuner står højt på dagsordenen, fik vi også bekræftet i kommuneundersøgelsen, som vi ligeledes i regi af Frivilligrapport 2016-2018 gennemførte i 2017 (Hjære og Jørgensen, 2017). I kommuneundersøgelsen svarede mere end tre ud af fire kommuner (77 pct.), at de havde samskabelsesaktiviteter eller samskabelsesprojekter med foreningerne.

Figur 28. Lokale og landsdækkende foreninger, som er involveret i samskabelsesprojekter med kommunen. Procent.

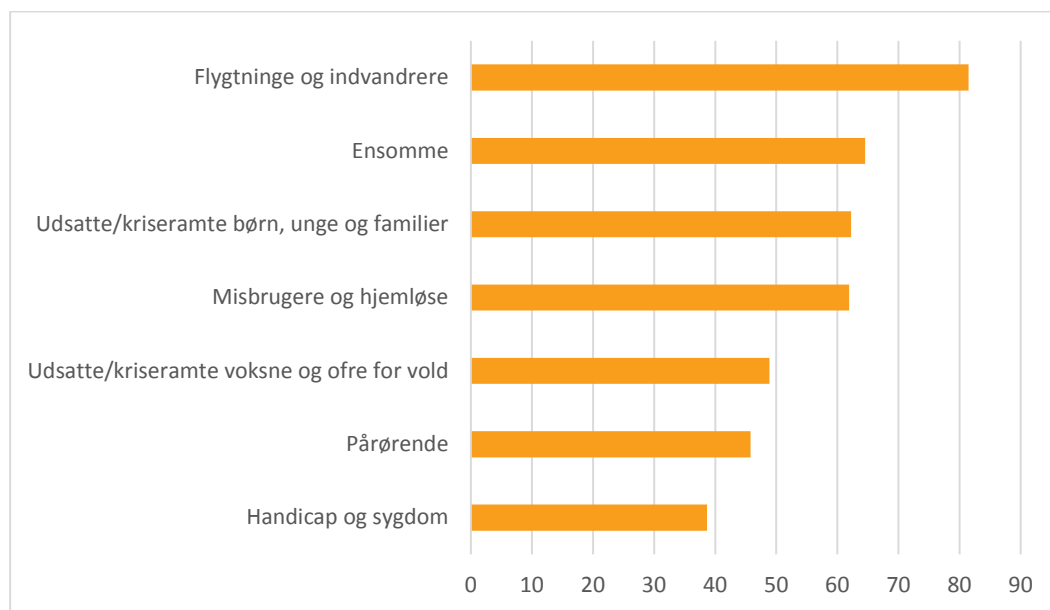

N=177 (lokale foreninger), N=127 (landsdækkende foreninger)

Når vi ser på de foreninger, der samskaber og sorterer dem efter, hvilken målgruppe foreningen henvender sig til, viser der sig en yderst interessant tendens. Det viser sig nemlig en sammenhæng mellem, hvem der er foreningens målgruppe, og hvorvidt foreningen arbejder med samskabelse.

Et område, hvor der i høj grad samskables, er på flygtninge- indvandrerområdet. Her samskaber 81 pct. af foreningerne med kommunerne. Anderledes ser det ud med handicap- og sygdomsområdet, hvor 39 pct. oplyser, at de er involveret i samskabelsesprojekter med kommunen.

Figur 29. Samskabelse mellem foreninger og kommune, fordelt på område. Procent.

N=342.¹⁰ Besvarelserne summer ikke til 100 pct., da det var muligt at sætte kryds ved flere kategorier.

Ser vi på, om foreningerne oplever, at de samarbejder mere eller mindre med kommunerne end tidligere, ser vi en klar tendens: Langt de fleste samarbejder mere. I 2018 gav 58 pct. af foreningerne dette svar – i 2014 lå andelen på 60 pct.

En lille variation mellem 2014 og 2018 er, at der i 2018 er en lidt større forskel mellem lokale og landsdækkende foreninger, idet flere lokale (65 pct.) end landsdækkende foreninger (48 pct.) har svaret, at de samarbejder mere. I 2014 var der stort set ingen forskel.

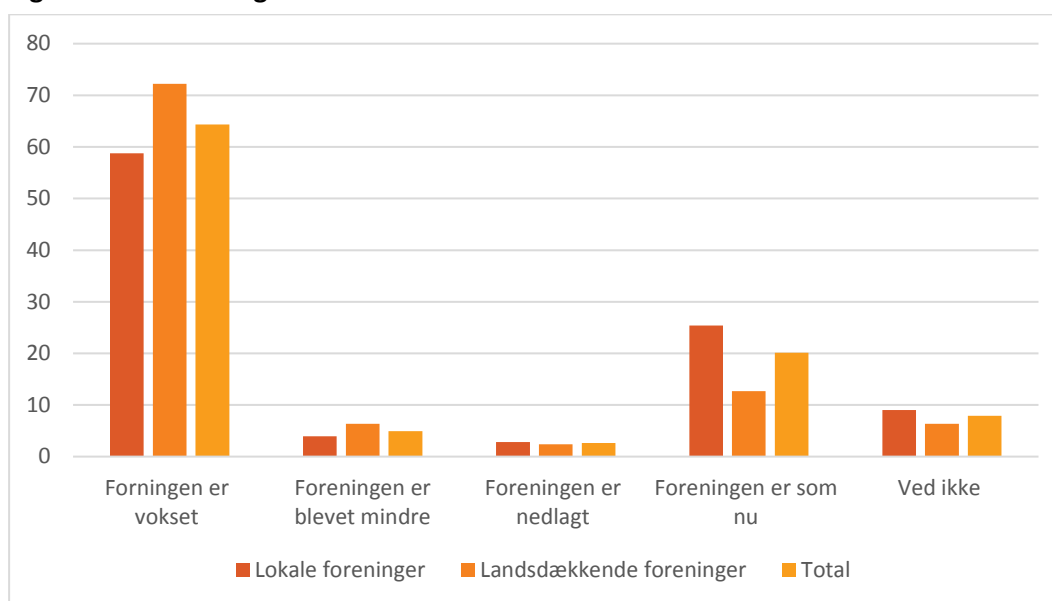
¹⁰ Området "Udsatte udenlands" indgår ikke i figuren.

Foreningerne tror på fremtiden

Det er svært at spå... især om fremtiden. Alligevel vover de frivillige sociale foreninger at gøre et forsøg på spørgsmålet om, hvor de tror, deres forening er om fem år.

Mere end to ud af tre foreninger (64 pct.) tror på, at de er vokset. Hver femte forening (20 pct.) tror, at foreningen vil se ud som nu, hvorimod det blot er fem procent, der tror, at foreningen er blevet mindre. Meget få (3 pct.) tror, at foreningen om fem år vil være nedlagt.

Figur 30. Forventninger til fremtiden. Procent

N=177 (lokale foreninger), N=126 (landsdækkende foreninger), N=303 (total).

Der er således optimisme at spore i foreningslivet, når det kommer til fremtidsudsigterne. Sammenligner vi de lokale og landsdækkende foreninger, er optimismen i lidt højere grad tilstede blandt de landsdækkende foreninger, hvor næsten trefjerdedele (72 pct.) tror på væksten. Det samme gør sig gældende for 62 pct. af de lokale foreninger.

Litteratur

Boje, Thomas P. og Ibsen, Bjarne (2006): "Frivillighed og nonprofit i Danmark – omfang, organisation, økonomi og beskæftigelse". Socialforskningsinstituttet, København.

Center for Frivilligt Socialt Arbejde (2011): "Den frivillige sociale indsats. Årsrapport 2010". Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Center for Frivilligt Socialt Arbejde (2013): "Den frivillige sociale indsats. Frivilligrapport 2012". Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Center for Frivilligt Socialt Arbejde (2015): "Den frivillige sociale indsats. Frivilligrapport 2014". Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Hjære, Mette (1999): "Fleksjob i frivillige sociale organisationer – en undersøgelse af organisationernes holdninger til og erfaringer med fleksjob". Kontaktudvalget til det frivillige sociale arbejde.

Hjære, Mette (2000): "Det gode arbejdsliv i frivillige organisationer – fortællinger om fleksjob". Kontaktudvalget til det frivillige sociale arbejde.

Hjære, Mette og Helene E. D. Jørgensen (2017): "Tal om kommuner og frivillighed. Analyse af kommunernes engagement og samarbejde på det frivillige velfærdsområde". Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Ibsen, Bjarne og Habermann, Ulla (2005): "Definition af den frivillige sektor i Danmark". Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Center for Frivilligt Socialt Arbejde
Albanigade 54 1. sal
5000 Odense C
+ 45 66 14 60 61
info@frivillighed.dk
www.frivillighed.dk